

Od repliky k citátu: jazykové prostředky a textová strategie ve sportovní žurnalistice

ADELA RECHZIEGLOVÁ
(Amsterdam)

„It would be death to a newspaper if it
read like a Social Security booklet.“
Roger Fowler (1994:47)

0. Úvod

V současných výzkumech nejen v lingvistice, ale i v řadě dalších humanitních oborů stojí v popředí zájmu základní útvar lidské komunikace: dialog. Jestliže po dlouhou dobu byly zkoumány výhradně dialogické formy v psaných textech, moderní technologie umožnila sledovat dialog (nebo komunikační akci několika participantů) v jeho autentické mluvené podobě. V oblasti získávání speciálních informací je důležitým interakčním typem interview. Vzhledem k tomu, že většinou neslouží jen k bezprostřednímu informování posluchačů rádia a televizních diváků, nýbrž také čtenářů novin a časopisů, může mít dvě realizace: mluvenou nebo psanou. Tyto dvě formy se liší nejen co se týče rysů souvisejících s daným médiem, nýbrž také co se týče rysů komunikativních, jako jsou počet a role participantů a jejich charakteristika, verbální i neverbální kontext, či situace, v níž je komunikát aktualizován.

Ve svém příspěvku budu věnovat pozornost některým zajímavým rysům novinových reportáží, jejichž základem je interview s prominentní osobností ze sportu, nejčastěji s hráčem či sportovcem nebo koučem. Materiál pro toto

zkoumání jsem získala excerpci článků v příslušné rubrice „Lidových novin“, jak je uvedeno v oddílu *Literatura*. Na příkladu užitých jazykových prostředků a textových postupů bych chtěla ukázat, že jak v autorském textu, tak v replikách (citátech) je specifickým způsobem využit komunikační potenciál původního dialogu. Ráda bych tak přiblížila poměrně složitý intertextový proces transformace interview, „zapuštění“, kontextualizace některých jeho částí (dialogických replik) do výsledného textu reportáže, kde se z nich stávají „citáty“. Současně chci upozornit na některé principy výstavby tohoto typu textových celků, kde se střídají různé promluvové linie.

1. Dialog a otázka

Pokud jde o dialog jako obecný interakční model, bylo mu již věnováno mnoho pozornosti i na materiálu českého jazyka. Uvedme aspoň práce Olgy Müllerové a Jany Hoffmannové zaměřené na popis rysů dialogické komunikace (např. Müllerová – Hoffmannová 1994; Hoffmannová – Müllerová 1999) a na výzkum mluveného projevu, jehož součástí je publikace rozsáhlých souborů autentických textů (srov. Müllerová – Hoffmannová – Schneiderová 1992 a nejnověji Hoffmannová – Müllerová – Zeman 1999).

Spojení otázky a odpovědi je považováno za základní stavební princip v dialogu. Z těchto dvou komponentů byla zpočátku v centru zájmu lingvistů otázka, která byla v češtině systematicky popsána a na syntaktické úrovni diferencována podle jednotlivých typů, tj. jako otázka zjišťovací, doplňovací a vylučovací (srov. např. různá vydání skladby Bauera – Grepla). Charakteristika poskytnutých odpovědí byla zkoumána méně. O. Müllerová v článku *Otázka a odpověď v dialogu* (Müllerová 1999b) vychází z názoru, že odpověď je z komunikativního hlediska nesamostatná. Proto stanoví jednotlivé funkční typy odpovědi především na základě jejich vztahu k typu předcházející otázky. Toto kritérium autorka nazývá stupeň plnění komunikativního požadavku vyjádřeného otázkou. Rozlišuje podle něj dvě hlavní skupiny: **odpovědi na otázky zjišťovací**, kam patří jednak odpovědi souhlasné (afirmace), jednak odpovědi nesouhlasné (negace), a **odpovědi na otázky doplňovací**. Uplatňuje však i samostatná, na otázku ne přímo vázaná kritéria, a to míru (v odpovědi) poskytované informace a komunikativní význam odpovědi.

Výzkum dialogu probíhá souběžně s výzkumem jeho komplementární formy, monologu; dialog je však považován za základní. Ačkoliv na jedné straně jsou dialog a monolog ve své vyhraněné podobě dostatečně diferencovány, existují v praxi lidské komunikace (mluvené či psané) četné formy nevyhraněné. S tím

souvisí i dostatečně výmluvná terminologie uvádějící názvy těchto přechodných útvarů, jako je: *fiktivní dialog*, *monologizovaný dialog*, *nepravý dialog*, *dialogizovaný monolog* atd. Problematice těchto přechodných útvarů, jejich rysům, které podléhají proměnám při posunech z jednoho útvaru do druhého, opět věnují pozornost autorky Müllerová a Hoffmannová (1994). Tak například při tzv. dialogizaci nabývá promluva, která má primárně monologickou formu, jako je přednáška či výklad ve škole, některé dialogické rysy. Mohou to být řečnické otázky, výzva, aby posluchači reagovali, nebo i spontánní reakce publika po ukončení akce mluvčího (Hoffmannová 1994a).

I když tyto rysy mohou mít jen okrajový charakter, jsou přesto indikací významné role, kterou má v sociálním kontaktu interakce. Výrazně se to projevuje právě ve sportovních reportážích v novinách, které bychom proto také mohli zařadit k přechodnému typu komunikátu. Postupy, které se zde využívají, vytvářejí iluzi dialogické situace, ačkoliv to z hlediska primární funkce novinové zprávy, tj. poskytování informace, není nutné. Tím tyto texty podávají důkaz o platnosti důležitého principu, který bychom mohli vyjádřit tak, že teprve vystřídaním interakčních pozic vzniká pocit komunikačního úspěchu a uspokojení.

2. Interview: mezi stadionem a novinami

Interview představuje specifický funkční typ dialogu, na němž se podílí (většinou) dva participantí: dotazovaný (interviewovaný, respondent) a tazatel (interviewer, reportér). Na rozdíl od dialogů v krásné literatuře je zde základem reálná komunikační událost, která probíhá podle určitých pravidel a má pro různé druhy interview v zásadě některé rysy společné, jako role účastníků, jednotu místa a času a z formálního hlediska možnost využití různých norem, od normy spisovné po normu mluvenou až emocionálně příznakový idiolekt.

Zatímco v běžné konverzaci je volba replik maximálně volná, pro interview platí určitá charakteristická omezení, jak je konstatoval např. Heritage (1998): novinář se omezí na kladení otázek a zdrží se vyjadřování subjektivního názoru, ať již kritiky nebo souhlasu se stanoviskem respondenta. Podobně dotazovaný se omezí na odpověď na položenou otázku, aniž by ji doprovodil nevyžádaným komentářem, vlastními úvahami nebo jinými doplňujícími informacemi. Ilustrací tohoto interakčního modelu je následující schéma (IR = interviewer, tazatel, IE = interviewovaný, dotazovaný):

IR: Question

IE: Response

IR: Question

IE: Response (Heritage 1998).

Materiál, kterým se v tomto článku zabýváme, nenasvědčuje tomu, že by v původním interview byly uplatněny takové restriktce. Jak z autorského textu, tak z fragmentů replik dotazovaného, které máme k dispozici, je možno vyvodit, že rozhovor byl spíše volnějším a poskytoval respondentovi značnou svobodu. Interakční model zřejmě umožnil dotazovanému nejen v dostatečném rozsahu odpovědět, ale navíc uplatnit subjektivní postoje – především chválu, kritiku či politování –, a prezentovat své plány do budoucna. Tato konverzační uvolněnost jistě souvisí s tím, že ačkoliv novinář měl své otázky připravené (navíc jsou do značné míry standardní), celá událost má silně spontánní ráz vzhledem k nepředvídaným situačním faktorům. To je samozřejmě jiné v podmínkách interview např. ve vědě či v politice, které se koná v izolaci pracovny a kde jsou předem připravené nejen otázky, ale často i odpovědi. Text reportáže v novinách většinou neumožňuje vyvodit, jak dlouho interview trvalo, zda to byl dvacetiminutový rozhovor, či spěšně položená otázka a spěšně přiložená odpověď; jen v jednom případě jsme našli označení časového údaje v predikátu uvozovací věty, totiž: *stačil jen říci X*.

Při realizaci sportovní reportáže se tedy využívá spíše kooperační model, popsáný v článku Hoffmannové (1998). Autorka ukázala, že ačkoliv interviewer je režisérem interakce, nedává to v zájmu dosažení žádoucího cíle najevo, a naopak věnuje velké úsilí tomu, aby získal důvěru dotazovaného, zbavil ho nejistoty či jiných nepříznivých emocí a dal mu v plné míře pocítit svou sympatii a souhlas s jeho názorem. Ve sportovním interview je takový přístup jistě velmi účinný, protože právě tady hrají subjektivní stanoviska významnou roli. Nepočítají se jen góly a body, stejně důležité jsou city: nadšení, zklamání, odvěta, naděje. Pouhým kladením otázek a získáváním věcných odpovědí by novinář neuspokojil (a nemotivoval) ani dotazovaného, ani adresáta, tj. televizní diváky nebo posluchače rádia a čtenáře novin.

Pokud se interview dále využije pro článek v novinách či časopise, je získaný materiál zásadním způsobem modifikován. Otázky novináře i odpovědi respondenta jsou využity pro autorský text a navíc se některé repliky nebo jejich části použijí v textu jako citáty. Z hlediska prvořadého významu otázky je zajímavé, že se citují pouze odpovědi dotazovaného, ale téměř nikdy otázky novináře. Jak ukážeme dále, v našem materiálu se však systematicky využívají určité prostředky a postupy, které umožňují interakční přínos otázky rekonstruovat.

Při redakční úpravě původního textu je určující sociální charakteristika a očekávání specifického příjemce, pravidelného čtenáře sportovní rubriky.

Zprávy se nestylizují jako objektivní informace, nýbrž naopak jako projev značného zaujetí reportéra (i dotazovaného) daným tématem. Při tom reportér vychází z předpokladu, že tento zájem sdílí i s čtenářem. To se odráží v celkovém stylistickém typu reportáží: uplatňuje se zde bodrost a humor, familiárnost a formulační jednoduchost, a pocity radosti, zklamání či naděje jsou vyjadřovány pomocí květnatých obrátů a přirovnání. V určitém rozporu s tím je dodržování spisovné normy, zejména na fonologické a morfologické úrovni. Přitom můžeme předpokládat, že právě v důsledku neformálního charakteru původní komunikační události byla spisovná norma účastníky, zejména dotazovaným v emocionální situaci před zápasem nebo po něm, porušována (srov. Rechzieglová 1996). Dodržování pravidel spisovného jazyka ve sportovních zprávách je ovšem přímým důsledkem změny z mluveného projevu na projev psaný (srov. Hoffmannová 1992, Müllerová 1999a).

K charakteristice jakéhokoliv dialogu – a tedy i interview – patří také kontext, který vytváří pro každou jednotlivou interakci neopakovatelné komunikační a situační podmínky (Linell nazval tento faktor *kontextové zdroje*). Bezprostřední kontext tvoří předcházející verbální i neverbální jednání účastníků, a dále konkrétní časoprostorové okolnosti. Při transformaci interview na novinový článek se tyto kontextové složky mění, a to každá jiným způsobem. Verbální kontext, který tvořil součást interview, je podřízen selekci novináře a může být jak částečně eliminován, tak i rozšířen o informace z jiných zdrojů. (Změny by bylo možno konstatovat srovnáním záznamu původního interview a výsledného článku.) Na rozdíl od toho proměny neverbálního kontextu pozorovat nemůžeme, protože ten se nestává součástí novinové reportáže, jen výjimečně se objeví jako charakteristika verbální akce, jako např. *zatvářil se tajemně, zavzpomínal s úsměvem, prohlásil rozhodně, pravil poněkud neurčitě* atd. Rovněž okolnosti časové a prostorové, které jsou přímo vázány na původní komunikační událost, nemají místo v publikovaném textu; novinová reportáž – jak je třeba zdůraznit – rozhodně není statickým popisem, nýbrž si zachovává typické rysy interakce.

3. Dialogizace autorského textu

Ve sportovní reportáži pozorujeme snahu vytvořit iluzi původního komunikačního aktu, především pomocí citace (částí) replik respondenta. Tím jsou znovu exponovány původní role, to znamená role novináře (nyní autor článku) a role dotazovaného sportovce (zastoupen jednak informací, jednak citáty). Přistupuje však ještě další participant, totiž adresát, kterým je v tomto

případě čtenář novin (srov. Macurová 1977). V důsledku toho se rozvržení rolí posouvá tak, že jak interviewer, tak respondent stojí na jedné straně interakce jako zdroj informace, a na druhé straně stojí její příjemce. (Ostatně i během původního interview byl recipient potenciálně přítomen jako televizní divák či posluchač rádia.) Tento nový účastník se neprojevuje přímo, ani není adresně ostatními participanty do komunikační situace zapojen. Jeho vliv se uplatňuje jinak, totiž určením celkového stylu reportáže, jak jsme již upozornili výše. Fowler (1991) konstatoval, že obecná tendence novinářského stylu je překlenout vzdálenost mezi novinami a čtenářem: noviny reprezentují instituci a tudíž je jejich vyjadřovacím prostředkem oficiální **psaný projev**, zatímco čtenář reprezentuje lidskou společnost, jejímž charakteristickým projevem je **mluva**. Tuto mezeru dovedou autoři článků zmenšit na minimum, takže psaný text sugeruje přítomnost mluvené řeči, jak zjistil např. Halliday (1978). Na úrovni textové organizace to znamená, že ačkoliv psané projevy se obecně vyznačují dlouhými a složitými větnými celky, reportáže v novinách využívají spíše kratší, případně neúplné věty. Toto pozorování částečně souhlasí s našimi výsledky zkoumání sportovních reporáží, i když na druhé straně lze najít v kombinacích autorského textu a citátů také větné celky dlouhé, s mnohastupňovou sémantickou a komunikační strukturou (příklady viz oddíl 6.).

Využíváním kratších a jednodušších vět ovšem budování iluze dialogu nekončí a ani citace sama o sobě ještě nevede k dialogizaci autorského textu. Za její nejdůležitější rys považujeme to, že obsah citátů určitým typickým způsobem – i formálně – reaguje na obsah autorských pasáží, které mu předcházejí nebo po něm následují. Výsledkem je komplexní text, který by bylo možno z komunikačního hlediska charakterizovat jako **dialogizované autorské vyprávění**, nebo více specificky **dialogizovaný text novináře** (srov. Hoffmannová 1996). Volba textových prostředků, jak ukážeme na příkladech v další části našeho příspěvku, jednoznačně směřuje k vytvoření zážitku ze skutečné komunikační události a k nabídnutí možnosti, aby se jí čtenář zúčastnil. Střídání autorského hlasu s hlasem partnera z původního komunikačního aktu se někdy projevuje již v titulcích, srov. např. *Vedení nás ukolébalo, přiznali Valaši; Kvalita hokeje v NHL upadá, tvrdí Ručinský; Jsem jako dítě, které touží po Stanley Cupu, říká pro Lidové noviny čtyřicetiletý Raymond Bourque, legendární hokejový kapitán Bostonu Bruins*.

Vše je tedy ve znamení interakce: novinář reaguje na aktuální situaci ve sportu, dotazovaný reaguje na otázky novináře, citáty jsou reakcí na komunikační podněty z bezprostředního kontextu a předpokládá se, že tento proces završí reakce příjemce, tj. diváka, posluchače, čtenáře.

3.1. Některé prostředky dialogizace

Intence novináře prezentovat interakční typ komunikátu, především nahradit komunikační podíl otázky, se realizuje specifickými textovými postupy. Pokusíme se několik z nich charakterizovat a doprovodit příklady z našeho korpusu. V předchozím oddílu jsme zmínili nesrozumitelné odpovědi, které vzniknou odtržením položené otázky. Tím máme na mysli následující zcela běžné dialogické fragmenty, jako např.:

1. „A z Baníku strach nemáte?“
2. „Ne ne, tentokrát ne...“

Replika 2. je odpovědí na otázku **zjišťovací** a je z komunikačního hlediska interview úplná; pro konečný článek však takto není použitelná, protože jakmile nemáme referenci, neplní odpověď komunikační funkci.

Jiný podobný příklad:

3. „Už se těšíte za oceán?“
4. „Strašně moc. Sice bych doma ještě nějaký čas zůstal, ale zároveň už se mi začíná po hokeji dost stýskat.“

Takto vzniklé komunikační problémy se ve sportovní reportáži úspěšně řeší mj. následujícími textovými postupy:

a) Informační jádro odpovědi se předsune do bezprostředně předcházející narační věty a replika se uvede jako citát, např. Z *Baníku strach nemá*: „Ne ne, tentokrát ne“, *tvrdí kouč*. Nebo: *Za oceán se těší*. „Strašně moc. Sice bych doma ještě nějaký čas zůstal, ale zároveň se mi začíná po hokeji dost stýskat.“

b) Iniciální část citátu naznačuje formou i významem komunikativní návaznost na dotaz novináře, např. „**Přiznám**, že jsem chtěl, aby kluci jednou závodili a snažil jsem se jim připravit podmínky od útlého dětství“, **odpovídá otec X**.

c) Výše uvedený příklad je zároveň ukázkou dalšího způsobu dialogizace, kdy za citátem stojí v autorské řeči sloveso *odpovídá* (*odpověděl*, *odpovídal*, atd.), jak je obvyklé při záznamu skutečného či fiktivního dialogu. V daném kontextu toto sloveso podle svého významu není na místě, protože otázka není uvedena, jeho užitím je však jednoznačně určena přímá řeč (tj. citát): nejde o jakoukoli informaci podanou mluvčím, nýbrž o informaci, která byla reakcí na předchozí otázku či repliku novináře. Variantou s použitím vysloveně interaktivního slovesa je příklad:

Od té doby totiž zůstaly semifinálové brány reprezentantům uzavřeny. „Ale vždyť my jsme ještě ve hře!“ kontroval dobře naladěný Y.

d) Otázka novináře je převedena na nepřímou řeč před citátem, srov. *Po vítězném dramatu s Francouzi však bylo překvapení v podobě 2. místa ve skupině na světě a mohly přijít ke slovu rychlé špunty.* „*Ne ne, slavili jsme jen trochu,*“ krotil vášně trenér reprezentantů...

e) Odpověď je formulována explicitně a přejímá formální rysy otázky, která je tak znovu exponována do nové, nedialogické situace (zde se jedná o otázku **doplňovací**), srov. „*Raději si to nevysvětluji, protože kdybych si to začal vysvětlovat, musel bych být naštvanej.*“ Zde evidentně předcházela otázka novináře: Jak si to vysvětlujete? Jiný podobný příklad: „*Jednoho z favoritů jsme dostat museli. Spokojený s losem budu až tehdy, když postoupíme.*“ I zde je zřejmé, že předcházela otázková dvojice: Jste spokojen s losem? Prý jste si vytáhli favorita?

f) Podobný je model afirmativní odpovědi, kde se původní rematická replika rozšiřuje pomocí zapojení tématu na tzv. „odpovídání celou větou“: „*Jasně, že jsme opisovali,*“ *usměje se X.*¹ (dva sportovci vzpomínají na společná školní léta). Původní dialogická dvojice asi byla: A také jste opisovali? No jasně...

g) V některých případech respondent celou otázku zopakuje jako úvod k odpovědi na ni: „*Že jde při volejbalu o prsty? To bychom museli sedět doma, protože fotbal je zase nebezpečný pro nohy a házená jakbysmet,*“ *dívá se na možnost zranění X.*

h) Zcela výjimečně otázku před odpovědí najdeme, je však graficky i gramaticky přizpůsobena autorskému textu, tj. je uvedena bez uvozovek a slovesná forma je změněna z přímé otázky v 2.os.pl. na nepřímou otázku ve 3.os.pl., srov. *Chystají si snad podobnou zbraň i tentokrát?* „*Dobře víte, že o podobných věcech teď nemohu mluvit,*“ *zatvářil se X. tajemně.*

4. Citáty a rámeček

Citáty ve svém obvyklém užití, například ve vědecké literatuře nebo institucionálních publikacích, odpovídají definici, podle níž mají být přesnou (a vyznačenou) reprodukcí jiného textu (jakékoli jeho části) v autorově promluvě (srov. např. Hrbáček 1994, Hoffmannová 1994b). Takové syntaktické celky nazval Hrbáček **složená promluva s citátem** a stanovil dvě podmínky pro jejich identifikaci: 1. citát musí mít povahu promluvy nebo úryvku promluvy v rozsahu alespoň jedné výpovědi a 2. citovaná promluva nebo její část musí být zapojena do bázev promluvy vztahem inkorporace. Pokud jde o požadavek přesné reprodukce, je vždy podřízen jednak možnostem záznamu původní komunikační

události, jednak komunikačnímu cíli a autorskému záměru v konečném textu (Hoffmannová – Müllerová – Zeman 1999).

V souladu s výše uvedenou definicí se citáty vyznačují uvozovkami; jejich inkorporace do báze promluvy pak může být dvojího druhu: neuvozená a uvozená. Podle Hrbáčka je *neuvozený citát* graficky vyznačen dvojtečkou a uvozovkami, zatímco *uvozený citát* je navíc explicitně včleněn do báze promluvy pomocí tzv. uvozovací věty (Hrbáček 1994). Tradiční termín *uvozovací věta* patří do oblasti textové syntaxe. Užívá se pro označení vět (a větných úseků), které předcházejí pasážím přímé řeči, následují za nimi nebo jsou umístěny mezi několika částmi přímé řeči, která zde má rovněž funkci citátu. V uvozovacích větách se zpravidla užívají slovesa typu *dicendi*, eventuálně *sentiendi* (Hoffmannová 1997, *Mluvnice češtiny* 1987, Hrbáček 1994, Jedlička – Formánková – Rejmánková 1970).

Ve studii Jedličky – Formánkové – Rejmánkové je podán bohatý výčet sloves užívaných v uvozovacích větách v krásné literatuře. Kromě sloves mluvení a jejich obměn jsou uvedena např. slovesa vyjadřující vztah mluvčího k účastníkům dialogu (*lichotit*), slovesa vyjadřující přání, výstrahu, příkaz, zákaz (*žádat*) nebo citové zaujetí k obsahu výpovědi (*pochvalovat si*), či slovesa vyjadřující, co jednající postava při řeči dělala („*Posaďte se,*“ *shrnoval knihy z křesílka na zem.*). Autoři však upozorňují, že užití uvozovací věty před nebo za přímou řečí v dialogické situaci není nutné, protože jednotlivé repliky jsou dostatečně vyznačeny umístěním na vlastním řádku.

Po těchto několika obecných poznámkách o citátu a okolních větách se opět vrátíme k reportážím na sportovní stránce novin. Vzhledem k tomu, že bázi zde tvoří autorský text, do něhož jsou vždy v určitém odstupu inkorporovány citáty, tvořící součást jiné komunikační situace, zdá se, že tyto větné celky by bylo rovněž možno považovat za složenou promluvu s citáty. Když však přihlédneme k jejich dalším specifickým rysům, musíme konstatovat, že tomu tak není. Citáty zde nejsou úryvky psaného textu jednoho autora přenesené do psaného textu jiného autora, nýbrž jde o **úryvky promluvy** jednoho autora, **včleněné do naračnického rámce** (psaného textu) jiného autora. V důsledku toho se u citátů v našich reportážích prolínají dvě komunikační charakteristiky, které vyžadují vyznačení v textu (tj. uvozovky, dvojtečku): jednak **prostá citace** (inkorporace části textu jednoho autora do textu jiného autora), jednak **citace přímé řeči** (rekonstrukce původního dialogu). Z toho důvodu považujeme prozatím za nejvhodnější identifikaci daných komunikátů – jak jsme již uvedli výše – jako dialogizované autorské vyprávění.

V našem dalším výkladu hrají věty v bezprostřední blízkosti přímé řeči klíčovou roli. Při jejich popisu neužíváme termín *uvozovací věta* (v němž je inherentní i hledisko chronologické), nýbrž širší pojmenování, a to *věty rámcové*. Podle pozice, kterou rámcová věta v syntaktické struktuře vůči citátu zaujímá, rozlišujeme dále: a/ *větu úvodní* (preponovanou), umístěnou před přímou řečí, b/ *větu závěrovou* (postponovanou), umístěnou za přímou řečí a c/ *větu navazovací* (interponovanou), umístěnou mezi dva úseky přímé řeči. Podrobně jim věnujeme pozornost v oddílu 5. a 6. níže.

Ve srovnání s beletrií či vědeckou literaturou poskytuje materiál sportovních reportáží – pokud jde o citáty a rámcové věty – pohled na situaci odlišnou. Co se týče **citátů**, není pochyb, že se liší jak svou formou, tak svou funkcí. Jak již bylo řečeno, v konečné úpravě jejich forma většinou neodpovídá formě repliky v původní promluvě, ačkoliv tak mají působit (a definice citátu to vyžaduje). Souvisí to s jejich specifickými funkcemi, které jsou mnohem složitější než u citátů v jiném typu textů, kde slouží v zásadě jen jako ilustrace názoru autora bázevého textu.

Z hlediska autorského záměru jde při uvádění citátů především o tyto funkce:

- a) prokázat věrohodnost informace a opřít se o autoritu (informace není odněkud převzatá, nýbrž nabytá od povolané osoby);
- b) dokázat, že informaci získal novinář vlastní zásluhou, a to z první ruky (tj. uskutečněním interview na místě události);
- c) umožnit čtenáři stát se účastníkem komunikační události, „být při tom“;
- d) poskytnutím prostoru pro subjektivitu a emoce mluvčího umožnit čtenáři se s ním identifikovat v jeho roli hrdiny/oběti dané sportovní akce;
- e) vhodným funkčním zapojením původní repliky do autorského textu jako citát umožnit čtenáři, aby sdílel uspokojení z úspěšně realizované interakce;
- f) tímto způsobem zvýšit svou vlastní prestiž.

Citáty zaujímají pochopitelně jen malé procento z celkového rozsahu textu, většinu tvoří autorské vypravování. Tím vzniká zvláštní **komunikační asymetrie**, komplementární k asymetrii v situaci původní komunikační události. Lze ji považovat za charakteristický znak těchto komunikátů od okamžiku, kdy se uskutečňují: při interview je textová převaha výrazně na straně dotazovaného, v novinovém článku typu „dialogizované autorské vyprávění“ je tomu právě naopak.

Pokud jde o **rámcové věty**, jejich užití je závazné; jednak proto, že repliky respondenta (ať už věrně reprodukované nebo modifikované) nejsou uváděny na zvláštním řádku, ale hlavně proto, že mají nesrovnatelně důležitější funkci než tzv. uvozovací věty při prezentaci běžného dialogu. I jejich formální specifič-

nost je významná, jak ukážeme dále. Pro úplnost je nutno podotknout, že ve sportovní rubrice novin jsou výjimečně publikována i kompletní interview, kde jsou uvedeny jak otázky reportéra, tak celé odpovědi dotazovaného. U těchto interview se rámcové věty nevyužívají.

5. Slovesa v rámcových větách

Podle toho, jakou úlohu plní, můžeme rámcová slovesa rozdělit na dvě hlavní skupiny, a to na a/ **slovesa s funkcí charakterizační**, která blíže určují aktuální promluvu, jako např. *podotkl, zažertoval, míní, povídá, opakuje* atd. a b/ **slovesa s funkcí kontextualizační**, která slouží ke kontextovému zapojení citátu, s odkazem na komunikační událost minulou, současnou nebo budoucí, jako např. *přeje si, chystá se, krotil vášně, doložil náladu, brzdí optimismus, burcoval hráče, dívá se na možnost zranění, zhodnotil zápas* atd. Zejména tato funkce je pro predikáty v rámcových větách typická; její součástí je nutnost nahradit v maximálně zhuštěné podobě různé relevantní (ale neuvedené) informace. Je to např.:

- a) informace, kterou respondent poskytl, ale novinář necituje;
- b) informace obsažená v replikách novináře v původním interview;
- c) informace o okolnostech komunikační události (čas, místo, duševní rozpoložení);
- d) informace o daném tématu, která je oběma účastníkům známa, ale je mimo rámec aktuální komunikační události.

Pokud jde o sémantické rysy rámcových sloves, nepřekvapí, že slovesa typu *dicendi* a *sentiendi* jsou v menšině (frekvence prototypického slovesa *říci* je relativně nízká). Většinu tvoří slovesa se sémantickou charakteristikou odlišnou, v důsledku významné úlohy, kterou predikáty rámcových vět mají při inkorporaci citátů a tím pro dešifrování významových celků obsahujících autorský text a příslušný citát. K nim patří např. predikáty vyjadřující **mentální stav** mluvčího (*mít obavy z koho, mít respekt ke komu, být odhodlaný, být optimistický, stoupat mu sebevědomí*), predikáty vyjadřující **mentální činnost** mluvčího zaměřenou na **vlastní osobu** (*přát si, naplánovat si, nevzdávat se, utěšovat se, chystat se*), predikáty vyjadřující **mentální činnost** mluvčího zaměřenou na **jiné osoby** (*burcovat koho, nevěnovat si s někým pozornost, brzdit optimismus, kritizovat koho, krotit vášně, sklánět se před formou soupeře, vyřikat si*), predikáty vyjadřující **postoj** mluvčího k **verbální** nebo **mentální události** (*nechtít prozradit, odmítnout zmínku, kroutit hlavou, pozastavit se nad něčím, vítat něco, nedramatizovat bilanci, hodnotit šance na vítězství, nevzdávat bitvu*) a bohatá skupina sloves

vyjadřujících **poskytování informace** (*líčit, přidávat kuriózní postřeh, doložit náladu, doplňovat, hlásit, informovat, oznámit, popsat, prozradit, přiblížit, sdělit, svěřovat se, označit střetnutí, vyřknout konečný ortel, vybavovat si, vykládat, vysvětlovat*).

Na slovesech v rámcových větách jsme si kromě jejich významové rozmanitosti povšimli toho, že se často užívají bez pravostranného doplnění objektem. V souvětí s citátem je ovšem objektovou valencí dictum (tj. přímá řeč), které rámcovému slovesu předchází nebo po něm následuje, a tomu je také přizpůsoben slovosled. To znamená, že místo

$S_{nom} - Vf - O_{gen, dat, ak, prep}$ je O (dictum, citát) – Vf – S_{nom} .

V této souvislosti je důležité uvést definici dicta, kterou podali Daneš, Hlavsa a kol. (1981): „Ve větě uvozovací nemůže být ovšem kterýkoli pred. VD, nýbrž jen takový, jehož IP obsahuje participant ‚dictum‘. (Tedy „uvozovacím VD“ nebývá např. sloveso *mluvit* a primární významy (predikáty) sl. typu *křičet, huhňat*.)

Překvapivým rysem textů, které zkoumáme, však je, že navzdory výše uvedenému tvrzení se zde systematicky užívají predikáty, které ve svém IP pozici pro participant dictum nemají. To je ovšem důsledek toho, že se většinou jedná o slovesa jiného typu než *dicendi*. Tato skutečnost je pak příčinou, proč slovesa v rámcové větě působí vůči danému dictu tak zvláště, srov. např.: *přát si* (... , *přál si opavský trenér X.*), *vědět* (... , *ví dobře Y.*), *neskrývat* (... , *neskrýval Z.*), *věřit* (... , *věří X.*), *tušit* (... , *tuší Y.*), *přibližovat* (... , *přibližuje Z.*), *ožít* (... , *ožil opět X.*), *sklánět se* (... , *sklání se před formou soupeře Y.*). Protože tedy je jako valenční doplnění uveden participant dictum, pro nějž daná slovesa nemají pozici ve svém IP, vzniká dojem, že mezi citátem a rámcovou větou ještě nějaký významový článek chybí, nebo, jak uvidíme ještě na dalších příkladech, že mezi nimi dokonce dochází k významovému střetu. Podle našeho názoru by bližší průzkum typů významových vztahů mezi dictem a rámcovou větou, jak jsou užity právě v reportážích tohoto druhu, mohl významně obohatit znalost těchto relací obecně. Citát a rámcová věta vypadá např. takto:

„Určitě budeme mít velkou šanci z přímých kopů,“ *chystá se Y.*, který se jejich nácviku pilně věnoval. U slovesa *chystat se* je ve slovníku zaznamenána trojí vazebnost, a to *chystat se na něco*, *chystat se k něčemu* a *chystat se něco udělat*. Je naprosto jasné, že v IP tohoto predikátu není místo pro participant dictum, ani není doloženo užití bez valenčního doplnění. Navíc stojí za povšimnutí, že význam slovesa *chystat se* zde není zcela koherentní s významem citátové věty, lépe by se hodilo sloveso jako je *tvrdit*, *být přesvědčen*, *plánovat si* apod.

Z téhož důvodu působí neobvykle vazby sponového slovesa a adjektiva v predikátu rámcové věty, např. „.....,“ je odhodlaný X. nebo „.....,“ je optimistický Y. Celá promluva má tedy třeba tuto formu: „Závod mi dá více než nejlepší trénink,“ má jasno triathlonový mistr světa, nebo s preponovanou rámcovou větou: *Její soupeřka je spokojenější*: „Hrálo se mi dobře.“ Charakteristické a zvláštní jsou také případy, kdy v postponovaných větách jsou využity neosobní vazby: „Je to smůla, X. chytila na turnajích fazonu, chtěl jsem jí nabídnout profesionální smlouvu a vytáhnout ji do reprezentace,“ *přibyla vráska na čele trenéra Z.* nebo „.....“ *stoupl Y.dat sebevědomí*; v preponované rámcové větě je to např. *X.dat mráz po zádech neběhá*: „.....“.

V našem materiálu se však vyskytují také syntaktické struktury, v nichž levostranným doplněním ve vzorci je dictum, kromě toho však, v inverzním pořádku slov, může stát u rámcového slovesa další, pravostranné doplnění (většinou v akuzativu), srov.:

O (dictum, citát), Vf – O_{ak} – S_{nom}.

Jsou to souvětí typu: „*Kluci chtějí motokros vyhrát,“ doložil náladu ve zklamáném, ale nezlomeném družstvu jeho manažer* nebo „*Mým cílem proto bylo ho co nejvíce rozběhat a dostat do výměn,“ shrnul po zápase svou taktiku X.*

Využití slovesných predikátů sémantických typů, které jsme naznačili, považujeme za charakteristický rys rámcových vět ve sportovní reportáži. Chceme ještě upozornit na jeden důležitý fakt, s odkazem na poslední příklad sloves v uvozovacích větách u Jedličky – Formánkové – Rejmánkové (viz zde oddíl 4). Sloveso je charakterizováno jako vyjádření toho, co jednající postava při řeči dělala, srov. „*Posadte se,“ shrnoval knihy z křesílka na zem.* Sloveso *shrnovat* také nemá ve svém IP pozici pro dictum a jistě jako sloveso v uvozovací větě působí nezvykle (ve srovnání s *řít* a jeho obměnami). Přesto však je mezi tímto syntaktickým jevem a užitím predikátů v našich rámcových větách zásadní rozdíl. Výše uvedený příklad je možno považovat za **elipsu**, sloužící stylistickému ozvláštnění textu, nahrazuje totiž **dvojici sloves** („.....“ *řekl a shrnoval knihy z křesílka na zem*). V textech, které analyzujeme, se o elipsu a tedy o dvě současně probíhající činnosti jednající postavy nejedná, jak je patrné z uvedených příkladů.

6. Kontextové zapojení citátů

V tomto posledním oddílu věnujeme pozornost textovému vztahu obou komponentů, tj. možnostem funkcí, které rámcové věty a citát vzájemně mohou plnit. Zatímco uvozovací věty v literárních textech mají jen omezený funkční

rozsah (pokud jsou vůbec užity), rámcové věty ve sportovní reportáži mají naopak důležité a rozmanité funkce vzhledem k příslušným citátům. Jde o textové stylistické postupy, které velmi zajímavě oscilují mezi značnou implicitností a rovněž značnou redundancí. Jestliže již z verbálního vyjádření je jasné, že mluvčí je spokojen či nespokojen nebo dokonce rozzloben, proč rámcová věta znovu tuto skutečnost vyjadřuje? Pozoruhodné je také, že ačkoliv předpokládáme, že bazový text a citát jsou podle autorského záměru co nejtěsněji propojeny, zjišťujeme na materiálu častou inkoherenci. Sdělení v citátu zdánlivě nesouvisí s obsahem rámcové věty, postrádáme spojovací článek, v tematickém proudu je mezera, kde se musíme dohadovat, co tam patří nebo patřilo. Většina rámcových vět preponovaných, které plní funkci kontextualizace citátu (v jednom z jejích typů, viz dále), není od následujícího citátu oddělena dvojtečkou. Případů jako *K tomu nám X. řekl*: je právě velmi málo. Domníváme se, že to je výsledkem celkového stylistického záměru autora článku, aby nedošlo k zbytečnému zpomalení tempa a tím k snížení narační dynamiky, která je určujícím rysem těchto textů. V tomto článku není možné podat vyčerpávající klasifikaci typů spojení rámcových vět s citátem, proto se omezíme na několik charakteristických příkladů a komentář k nim.

1. typ. **Redundance**. Rámcová věta, preponovaná nebo postponovaná, vyjadřuje totéž, co dictum. V rámcové větě jde většinou o sdělení faktu, citát je k němu ilustrací a dokladem autenticity. Příklad:

– *Se svým vystoupením ve Flushing Meadows je X. spokojen. „Je to nejlepší výsledek mé kariéry. Nečekal jsem to a jsem mile překvapen, protože se mi letos tolik nedařilo.“*

– *Z. byl v předcházejících dnech ošetřován pro naprosté vyčerpání. „Nyní jsem unavený, ale na kurtě jsem se cítil lépe, než jsem očekával,“ prohlásil Z.*

– *O dva roky starší X. se ke svému soku netají obdivem. „Obdivuji to, jak se vždy dokáže perfektně připravit na zápas,“ přiznává X.*

– *„Nasazení hráčů se mi moc líbilo,“ chválil Z.*

Následující podobný příklad je ještě rozšířen o rámcovou větu postponovanou, v níž je ke stále stejnému faktu přidána kvalifikace postoje mluvčího, čili vzniká hierarchicky organizovaná informační struktura: fakt – hodnocení faktu koučem (mluvčím) – hodnocení projevu mluvčího autorem článku (které je ovšem také redundantní, protože postoj mluvčího je zřejmý z jeho slov), srov.

– *Během jejich pobytu na ledě Valaši sedmkrát inkasovali. „Předvedli katastrofální výkon,“ zlobil se kouč Vsetína X.*

2. typ. **Sdělení a postoj**². Informace je podána v citátu, zatímco postponovaná rámcová věta obsahuje charakteristiku postoje mluvčího; zde si povšimneme sémantického dynamismu rámcových sloves:

– „S výsledky jsem spokojen, ale zase si nesmíme myslet, že jsme moc dobří,“ **brzdí optimismus** kouč X.

– „Šetříme si to na mistrovství Evropy v Brně v příštím roce,“ **nedramatizuje nepříznivou bilanci** Y.

– „Musím se považovat za favorita, bez šance není ani Courier, Bruguera a Medvěd,“ **stouplo Američanovi sebevědomí**.

– „S Petem soupeři prohrávají ještě dřív, než vyjdou ze šatny. Stačí se mu podívat do očí a spálí vás ohromné sebevědomí, které z nich sálá,“ **sklání se před X. formou jeho krajan**.

3. typ. **Sdělení a doplnění (a postoj)**. Rámcová věta obsahuje faktické sdělení, k němuž citát podává další doplnění nebo detaily, hodnocení atd.

– V roce 1996 pak přestoupil do Bohemians. „Pro Slavii mi srdce určitě netlouklo. Přestupem do Sparty se mi určitě splnil životní sen“, řekl X.

– X_{dat} však mráz po zádech neběhá: „Finále vidím šedesát ku čtyřiceti pro Slavii, ale začíná se od nuly.“

V následujícím příkladu jsou role obrácené:

„Nejprve mě začaly brnět nohy, neměl jsem v nich potřebný cit,“ vracel se Y. k počátkům svého trápení.

Za sdělením a doplněním může ještě následovat rámcová věta, v níž je určen postoj mluvčího:

Sedmadvaceti zásahy položil základ k vítězství 3:0. „Obránci mi pomohli tím, že pohlídali prostor před brankou,“ **poděkoval X. spoluhráčům za pomoc při třetím utkání s nulou v NHL a prvním v dresu Blues**.

4. typ. **Příprava na sdělení a sdělení s hodnocením**. Citát obsahuje hodnocení nějaké události, která není pojmenována, nýbrž se k ní pouze referuje:

– X. označil střetnutí: „Teď to bylo výrazně lepší“.

– Tyto informace Z. uvádí na pravou míru: „Nevím, proč mě někdo uráží, u mě vždycky na prvním místě stojí reprezentace, a teprve na druhém Zlín.“

5. typ. **Inkoherence**. Rámcová věta je preponovaná a obsahuje faktické sdělení. V citátu je sdělení jiné, které tematicky nenavazuje na předchozí a mohlo by stát kdekoli jinde, prostě zde postrádáme tematickou návaznost. Postponovaná rámcová věta nepřispívá k sdělení.

– Dlouhodobá zranění X_{gen}, Y_{gen} a Z_{gen} nadále trápí trenéra B. „Víme, že domácí předvádějí nátlakovou hru, a pokud chceme myslet na úspěch, tak musíme tyto přednosti eliminovat,“ miní trenér.

– Při porážky srazily sebevědomí Jihočechů a těžko si jej budou vylepšovat s prvním týmem tabulky. „Už od středy je vyprodáno,“ říká domácí trenér Y, jenž by byl spokojen s bodem.

– Opavě budou chybět stále zranění X. s Y_{instr}. „Na hřiště posledního celku tabulky odjždíme

se snahou navázat na náš dobrý herní výkon z minulých kol a doprovodit ho navíc výhrou," přál si opavský trenér Z.

V následujícím příkladu je inkohrentní význam predikátu v rámcové větě a obsah dicta, srov.:

– *Jihočeský trenér po úspěšném utkání s Duklou varuje: „Když se nám podaří vyhrát druhý zápas za sebou doma, bude to skvělé.“*

6. typ. Sdělení a charakteristika situace:

– *„Po vítězství by se oslavovalo lépe,“ stačil jen říci Y.* Predikát vzbuzuje iluzi přítomnosti v podmínkách původního interview, kdy dotazovaný spěchal.

– *„To bychom museli hrát finále, aby ti bylo na bradě něco vidět,“ ožil opět X.* Predikát rámcové věty charakterizuje proměnu nálady mluvčího od skleslosti po oživení.

7. typ. Sdělení, presupozice, reakce a postoj. Velmi zajímavý informační celek: dvě preponované věty, obsahující sdělení a presupozici autora, dále citát, popírající presupozici, a postponovaná rámcová věta, která je dynamickým popisem postoje mluvčího a referuje k již proběhlé události. Je to jeden z nejcharakterističtějších příkladů, které jsme v našem korpusu zachytili, srov.

– *Po vítězném dramatu s Francouzi však bylo překvapení v podobě druhého místa ve skupině na světě a mohly přijít ke slovu rychlé špunty. „Ne ne, slavili jsme jen trochu,“ krotil vášně trenér reprezentantů X.* (příklad jsme uvedli již v oddílu 3.1).

8. typ. Postoj a argumentace k němu. Tento dynamický textový a komunikační řetěz má několik samostatných článků. Obsah prvního úseku přímé řeči („*Je to důležité utkání?*“) může být jak dictem rámcové věty, tj. motivací trenéra vůči hráčům, tak vysvětlením trenéra novináři, proč hráče burcuje a jak to dělá, což je rozvedeno v dalších úsecích přímé řeči:

– *Trenér X. hráče burcuje: „Je to důležité utkání. Musím krotit všeobecný optimismus. Budeme se snažit o aktivnější pojetí hry, než předvedou litevští fotbalisté.“*

Na závěr bychom chtěli uvést ještě jeden příklad složitějšího vztahu mezi rámcovou větou a citátem. Jde o hierarchicky strukturovanou složenou výpověď, kterou bychom mohli charakterizovat jako 'citát v citátu'. Po preponované úvodní větě autora, která sdělení připravuje (charakteristické je zde užití *prý*), cituje novinář sportovce, který dále cituje manažera, a vše uzavírá hodnotící rámcová věta, srov.:

– *Rozmluva s X. prý byla jako z pohádky. „Kolem stálo asi padesát nových domů a on mě pobídl: ‚Vyber si, který bys chtěl.‘ Pak mě vozili po celém areálu“, libuje si Y.*

Tato malá ukázka rafinovaného novinářského umění je jistě dobrou ilustrací našeho tvrzení v oddílu 3., že ve sportovních reportážích se nepracuje pouze s krátkými a jednoduchými větami.

7. Závěr

Při zkoumání stylistických postupů v reportážích ve sportovní rubrice „Lidových novin“, jsme konstatovali, že slovesa v rámcových větách reprezentují mnoho dalších sémantických typů kromě obvyklých sloves dicendi a sentiendi. To vyplývá ze specifických textových podmínek daného typu komunikátů. Zatímco u běžného dialogu má sloveso v uvozovací větě většinou jen okrajovou funkci řadičího instrumentu, protože jádro sdělení je obsaženo v replikách, predikáty v rámcových větách dialogizovaného autorského vyprávění mohou mít funkci klíčovou. Jak jsme ukázali, nahrazují chybějící komponenty původní komunikativní události a tím umožňují pochopení informace ve výsledném textu. Rámcová slovesa se dále vyznačují také zvláštní vazebností: kontextualizují totiž dictum, aniž pro ně mají pozici ve svém IP. To by mohlo být podnětem pro rozšíření popisu jejich funkčního potenciálu.

Při zapojení citátu do rámcové věty vznikají složitě strukturované vztahy, jako např. komunikativní redundance a významová inkoherece. Výsledné reportáže jsou ve srovnání se střídáním mluvčích v původním interview charakterizovány interakční asymetrií, naproti tomu však se uplatňují účinné postupy, které vedou k zachování dojmu přítomnosti v reálné dialogické situaci. Tím je splněno očekávání čtenáře. Pro lingvistu může být materiál ve sportovní rubrice navíc objevem pro nečekané bohatství jazykových a textových jevů, které se jinde v takovém rozsahu nevyskytují. Celkový ráz komunikátu se vyznačuje charakteristickou přerývaností, která prozrazuje jeho spontánní interakční původ. To však nepochybně patří k ‚rychlému‘ stylu sportovní reportáže, který vytváří iluzi létajících míčů, zadržávajícího dechu, prchavých rekordů, závratných vítězství či dramatického pádu.

Poznámky

¹ Skutečná jména sportovců a trenérů nahrazujeme symboly X., Y., Z.

² V tomto přehledu nerozlišujeme mezi mentální činností a postojem.

Literatura

- Bauer J. – Grepl M., 1980, *Skladba spisovné češtiny*, Praha.
- Čechová M. a kol., 1996, *Čeština – řeč a jazyk*, Praha.
- Daneš F. – Hlavsa Z. a kol., 1981, *Větné vzorce v češtině*, Praha.
- Fowler R., 1991, *Language in the News*, London – New York.
- Halliday M.A.K., 1978, *Language as Social Semiotic*, London.
- Heritage J., 1998, *Conversation Analysis and Institutional Talk: Analyzing Distinctive Turn-Taking Systems*. – *Dialoganalyse VI. Referate der 6. Arbeitstagung*, Prag 1996, Teil 1, hrsg. von S. Čmejrková, J. Hoffmannová, O. Müllerová, J. Světlá, Tübingen, 3–17.
- Hoffmannová J., 1992, *Interview: mezi mluveným a psaným textem*, „Naše řeč“, 75, 57–71.
- Hoffmannová J., 1994a, *Zwischen Dialog und Monolog. Zu den Weisen der Dialogisierung monologischer Äusserungen im literarischen Text*. – *Dialoganalyse IV. Referate der 4. Arbeitstagung*, Basel 1992, Teil 2, hrsg. von Heinrich Löffler, Tübingen, 35–40.
- Hoffmannová J., 1994b, *Zitate und Allusionen – zwischen mündlichen und schriftlichen Texten*. – *Writing vs. Speaking*, ed. S. Čmejrková, F. Daneš, E. Havlová, Tübingen, 213–219.
- Hoffmannová J., 1996, *Mluvenost, nespisovnost a psaný text (v publicistice)*. – *Spisovnost a nespisovnost dnes*, ed. R. Šrámek, Brno, 195–200.
- Hoffmannová J., 1997, *Stylistika a...*, Praha.
- Hoffmannová J., 1998, *How the Interviewer Accomodates His Respondent (Agreement, Praise and Identification as a Co-operative Strategy)*. – *Dialoganalyse VI. Referate der Arbeitstagung*, Prag 1996, Teil 1, hrsg. von S. Čmejrková, J. Hoffmannová, O. Müllerová, J. Světlá, Tübingen, 159–165.
- Hoffmannová J. – Müllerová O., 1999, *Dialog v češtině*, Specimina Philologiae Slaviae, Bd. 120, München.
- Hoffmannová J. – Müllerová O. – Zeman J., 1999, *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*, Praha.
- Hrbáček J., 1994, *Nárys textové syntaxe spisovné češtiny*, Praha.
- Jedlička A. – Formánková V. – Rejmánková M., 1970, *Základy české stylistiky*, Praha.
- Linell P., 1998, *Approaching Dialogue: Talk, Interaction and Contexts in Dialogical Perspectives*. Amsterdam – Philadelphia.
- Macurová A., 1977, *Ztvárnění komunikačních faktorů v jazykových projevech*, Praha.
- Macháčková E., 1984, *Characteristics of the Interview as a Special Genre*. „Linguistica“, X, 65–78.
- Mluvnice češtiny 3, Skladba*, 1987, Praha.
- Müllerová O., 1979, *Komunikativní složky výstavby dialogického textu*, Praha.
- Müllerová O., 1994, *Mluvený text a jeho syntaktická výstavba*, Praha.

- Müllerová O., 1999a, *K problematice vzájemných transformací psaného a mluveného textu*. – J. Hoffmannová – O. Müllerová, *Dialog v češtině*, Specimina Philologiae Slavicae, Bd. 120, München, 161–170.
- Müllerová O., 1999b, *Otázka a odpověď v dialogu*. – J. Hoffmannová – O. Müllerová, *Dialog v češtině*, Specimina Philologiae Slavicae, Bd. 120, München, 21–33.
- Müllerová O. – Hoffmannová J., 1994, *Kapitoly o dialogu*, Praha.
- Müllerová O. – Hoffmannová J. – Schneiderová E., 1992, *Mluvená čeština v autentických textech*, Jinočany.
- van Rees M.A., 1992, *The Use of Language in Conversation*, Amsterdam.
- Rechzieglová A., 1996, *Jak mluví citáty: transformace normy ve sportovním zpravodajství*. – *Jazyk a jeho užívání*, ed. I. Nebeská, A. Macurová, Praha, 195–204.
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, 1978, Praha.
- Svozilová N. – Prouzová H. – Jirsová A., 1997, *Slovesa pro praxi. Valenční slovník nejčastějších českých sloves*, Praha.
- „Lidové noviny”, ročník 1994: 23.4., 30.4., 7.5., 14.5., 21.5., 28.5.; ročník 1999: 4.9., 11.9., 18.9., 30.10., 20.11., 4.12., 11.12.; ročník 2000: 15.1., 22.1., 29.1., 5.2.

From Interview to Quotation: Some Stylistic Procedures in the Sport-News

We examined some stylistic procedures in the sport-news in a newspaper, with special attention for the quotations from the original interview. We have found out that in the reporting clauses (or in the sentences immediately preceding or following a quotation) verbs are used which are marked by semantic characterization others than: ..., "s/he said etc. Following the grammatical rules most of those verbs should not be used in this function, but, surprisingly, they are.

We also looked at the semantic relationships linking the quotation and the reporting speech and stated that in contrast to the expectation of an easy and simple style, this is often rather complex. A certain incoherence of the textual components in the sport-news makes it attractive for the reader by giving him the feeling of really being "there", in the dazzling rapid world of the sport.